

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

Sisäministeriö

SM064:00/2015

Tullin lausunto työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, laiksi lentoliikenteen matkustajatietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia koskevan direktiivin täytäntöönpanosta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Sisäministeriö on pyytänyt Tullilta lausuntoa otsikossa ja lausuntopyynnössä tarkoitettun työryhmän ehdotusten johdosta.

Tulli on osallistunut mainitun työryhmän työhön. Siinä yhteydessä Tulli on voinut tehdä säädettäviksi ehdotettuihin lakeihin liittyviä ehdotuksia, joita on myös sisällytetty lakiehdotuksiin.

Kuten ehdotuksessa hallituksen esitykseksi todetaan, on valtiovarainministeriössä vireillä hanke Tullin henkilötietolain (Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa 639/2015) muuttamiseksi, joka on tarkoitus toteuttaa nyt lausuttavana olevan lainsäädäntöehdotuksen kanssa samassa yhteydessä. Poliisin tehtäviä vastaavien Tullin tehtävien – kuten tullirikostorjunnan - kannalta on tärkeätä, että näissä tehtävissä sovellettavat henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat viranomaisissa yhdenmukaiset. Tämän vuoksi Tullilla on tarve ottaa kantaa myös joihinkin nyt ehdotettavan poliisin henkilötietolain sisällöllisiin yksityiskohtiin, vaikka ne eivät suoranaisesti Tullia koskisikaan.

Siltä osin kuin tekstissä ei ole toisin mainittu eikä asiayhteydestä muuta ilmene, koskevat jäljempänä esitettävät kannanotot vain luonnosta hallituksen esitykseksi uudeksi poliisin henkilötietolaiksi (lakiehdotus 1). Lakiehdotus 2:een liittyvät Tullin kannanotot esitetään jäljempänä erillisessä osuudessaan.

Yleistä

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

Ehdotus poliisin henkilötietolaiksi säätelisi työryhmän ehdotuksen perustelujen mukaan osaksi tietosuojadirektiivin alaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä ja toisaalta siinä annettaisiin suoraan sovellettavaa tietosuoja-asetusta täsmentäviä yksityiskohtaisia säännöksiä.

Ehdotettava poliisin henkilötietolaki muuttaa kumottavaksi ehdotettavan vastaavan lain systematiikkaa ensinnäkin niin, että siinä luovutaan lain tasoisesta rekisteripohjaisesta säätelystä. Sen sijasta laissa säädettäisiin tietosuojadirektiiviä vastaavasti henkilötietojen käyttämisestä erikseen nimettyihin tarkoituksiin.

Jo tässä yhteydessä Tulli viittaa HE –luonnoksen kappaleessa 3.2 (’Toteuttamisvaihtoehdot’) esitettyyn. Siinä todetaan käsittelytarkoituksiin perustuvan säätelyn haitoista muun muassa näin:

”Perusoikeussäätelyn ja tietosuojalainsäädännön vaatimukset huomioiden on huomattava, että myöskään ns. massahaut eivät ole sallittuja, jolloin rekisterien käyttäjiä jouduttaisiin ohjeistamaan muun muassa siitä, millä tavalla hakuja olisi rajattava.”

Ehdotetuissa lakiteksteissä taikka niiden perusteluissa ei kuitenkaan määritellä, mitä käsitteellä massahaut tarkoitetaan, missä laajuudessa ne olisivat kiellettyjä ja mihin kiello tarkasti ottaen perustuu. Tulli pitää tärkeänä, että tällaista rikosanalyysitoiminnan luonteen kannalta merkittävää seikkaa täsmennettäisiin lain tasolla. Erityisen tärkeätä tämä on myös siksi, koska ehdotetun poliisin henkilötietolain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan rikostiedusteluun liittyviä henkilötietoja voitaisiin käsitellä myös tarpeellisten strategisten ja aihekohtaisten analyysien tekemiseksi. Ilman selkeyttävää säännöstä rajanveto toisaalta ’kiellettyjen’ massahakujen ja toisaalta rikostiedustelullisessa tarkoituksessa tehtävien analyysien välillä voi olla haastavaa.

Työryhmän laatimassa HE -luonnoksessa (ainakin s. 60) käsitellään myös laissa tarkoitettujen rekisterien välisiin vertailuihin liittyviä kysymyksiä. Luonnoksessa ei kuitenkaan selvitetä, millainen toiminta olisi lainsäädännön sallimaa rekisterien välistä vertailua ja millainen taas edellä selostetuin tavoin kiellettyä ’massahakua’.

Rekisteripohjaisesta säätelystä luopumisesta lienee aiheutunut myös se, että ehdotettavassa poliisin henkilötietolaissa ei enää säädellä käsiteltävistä henkilötiedoista yhtä yksityiskohtaisesti kuin on tehty esimerkiksi voimassa olevan poliisin henkilötietolain 2 §:ssä. Tämän pykälän 3 momentissahan on 11 –kohtainen luettelo tiedoista, joita voidaan tallettaa poliisiasiain tietojärjestelmään. Nyt puheena olevassa ehdotuksessa (2 luvun 2 §) yksityiskohtainen luettelo on korvattu lähinnä lakitekstissä olevalla yleisellä maininnalla tehtävään, toimenpiteeseen tai tapahtumaan sisältyvistä

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

tarpeellisista tiedoista. Säännöksen perusteluissa mainintaa on tarkennettu vain esimerkin omaisesti luettelemalla pääosin osin kyseisen luettelon kanssa identtisiä tietoryhmiä tarpeellisista tiedoista.

Lakiehdotuksen 1 (poliisin henkilötietolaki) eräisiin kohtiin liittyviä huomioita

Henkilötietojen käsittely tutkintatarkoituksiin vs. yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi (2 luku 3 vs. 5 §:t)

Henkilötietojen käsittelyä tutkintatarkoituksiin koskevan 2 luvun 3 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännöksellä katettaisiin kaikenlainen poliisin suorittama tutkinta ja selvittäminen, mukaan lukien esimerkiksi eri asioihin liittyvä poliisitutkinta. Tulli haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kuitenkin myös saman luvun 5 §:ssä tarkoitetun henkilötietojen käsittelyn (=henkilötietojen käsittely yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi) yhtenä tarkoituksena on ilmeisessä erehdyksessä mainittu poliisilain 6 luvussa tarkoitettu poliisitutkinta.

Henkilötietojen käsittelyä rikostiedustelutarkoituksiin koskeva 2 luku 4 §

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s. 74) säännös mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn pysyväisluonteisesti, kun voimassa olevan lainsäädännön mukaan niitä varten on tarvinnut perustaa yksikkökohtaisia tilapäiset analyysirekistereitä. Tulli katsoo muutoksen olevan perusteltu ja tehostavan poliisin rikosanalyysitoimintaa.

Tietosuojadirektiiviin liittyvässä Tullin henkilötietolain kokonaisuudistuksessa on tarkoitus tehdä vastaava muutos myös siihen.

Havaintotiedot (2 luku 6 §)

Ehdotetun 2 luvun 6 §:n otsikko Havaintotietojen käsittely on yhdenmukainen muiden luvussa olevien tietojenkäsittelysäännösten kanssa. Sen sijaan säännöksen tekstin mukaan havaintotietoja saataisiin 'vain' tallettaa, kun näiden muiden säännösten tarkoittamia tietoja voitaisiin tallettamisen ohella muutoinkin käsitellä. Säännöksen yksityiskohtaisista perusteluistakaan ei ole saatavissa tarkennusta siihen, tarkoitetaanko säännöksellä otsikkonsa mukaisesti muutakin tarpeellista henkilötietojen käsittelyä kuin tekstisisällön mukaista tallettamista. Vaikka tämä seikka on mainittu yleisperustelujen sivulla 58, näkisi Tulli selkeimmäksi sen, että havaintotietojen käsittely mainittaisiin nimenomaisesti säännöksen tekstissä.

Teknisen valvonnan tietojen käsittely (2 luku 10 §)

Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittelyä koskevan 2 luvun 10 §:n osalta näyttää jäävän epäselväksi, kumman perussäännöksen, tietosuojadirektiivin vaiko tietosuoja-asetuksen alaan tämä käsittely kuuluu.

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

Säännöksen perusteluissa viitatus poliisilain 4 luvun 1 §:n mukaan teknistä valvontaa voidaan suorittaa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi ja rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi. Ainakin pääosa teknisen valvonnan tilanteisiin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä vaikuttaisi kuuluvan direktiivin alaan. Sen sijaan epäselvempää on säännöksessä tarkoitettujen erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi kertyneiden tallenteiden käsittelyn kuuluminen direktiivin alaan. Jaottelulla on merkitystä ainakin, koska ehdotetun poliisin henkilötietolain 2 luvun 11 §:n tarkoittaman yhteensopivan henkilötietojen käsittelyn yleissäännös määräytyisi tiedon alkuperäisen käsittelytarkoituksen – direktiivi vai asetus – perusteella (HE –luonnos sivu 67. Tullin näkemyksen mukaan tämä tulisi täsmentää ainakin perustelutekstissä.

Teknisen valvonnan tietojen käsittelyn osalta vaikuttaa jossain määrin epäselvältä, voidaanko ja missä laajuudessa tässä yhteydessä voidaan käsitellä tietosuojadirektiivin tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä kuten kasvokuvaa. Poliisin henkilötietolakiluonnoksen 2 luvun 10 §:n tarkoittama henkilötietojen käsittely ei nimittäin näytä ainakaan kokonaisuudessaan sisältyvän luvun 2 § 2 momentin mukaisiin välttämättömien erityisten henkilötietoryhmien sallittuihin käyttötarkoituksiin.

Viime mainitussa säännöksessä erityisten henkilötietoryhmien käsittely on rajattu luvun 3 – 5 §:ien tarkoittamien tehtävien (tutkinta, tiedustelu, ns. yjt) hoitamiseen, eikä siis ainakaan kattavasti luvun 10 §:ssä tarkoitettua teknisen valvonnan tietojen käsittelyn alaan. Ottaen huomioon suunniteltu ja kehitteillä oleva teknisen valvonnan tietojen käyttäminen henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen, olisi tämän kysymyksen selkeyttäminen lain tasolla Tullin näkemyksen mukaan tärkeätä.

Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä (3 luku)

Poliisin tietojen saantia koskevan 1 § 1 momentin 7 kohdan mukaan poliisi oikeutettaisiin saamaan muun muassa tehtäviensä suorittamista varten tietoja Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tulli katsoo, että tämä kohta ei kuitenkaan tule luomaan poliisille oikeutta saada Tullin rekistereistä vero- ja verovalvontatietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona.

Sen sijaan poliisin tietojensaantioikeuden tulee näiden tietojen osalta olla rinnasteinen säännöksiin, jotka koskevat Verohallinnon oikeutta luovuttaa esitutkintaviranomaisille tietoja rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä varten. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 19 §:n mukaisesti Verohallinto voi luovuttaa näitä tietoja vain pyynnöstä ja tällöinkin vain yksittäistapauksessa. Tällainen tietojen saantia koskeva rajausta tulee selkeästi kirjoittaa kyseisen poliisin henkilötietolain kohdan perusteluihin.

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

Tulli haluaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota saman 7 kohdan tekstissä mahdollisesti olevaan virheelliseen viittaukseen ehdotettavan lain 16 § 1 momenttiin, jollaista ei luvussa lainkaan ole.

Rekisteröidyn oikeudet (6 luku)

Luvun 1 §:n mukaan rekisteröity voisi käyttää tarkastusoikeuttaan henkilökohtaisesti esitettävän pyynnön ohella myös sähköistä luotettavaa tunnistautumista käyttäen. Tullin oman henkilötietolain uudistamiseen liittyen on arveltu, että uuden tunnistautumistavan käyttöön ottaminen saattaisi lisätä tarkastusoikeuden käyttämistilanteita jopa niin paljon, että tällä olisi merkittäviä vaikutuksia henkilövoimavaroihin. Tulli ehdottaa, että samalla myös määriteltäisiin, mitä säännöksessä tarkoitetaan ilmaisulla luotettava tunnistautuminen. Se voitaisiin ehkä toteuttaa esimerkiksi viittauksella vahvasta sähköisestä tunnistautumisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) tarkoittamaan vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen.

Tullin toimintaan liittyviin lakeihin ehdotettavista muutoksista

Työryhmän ehdotuksessa ehdotetaan kahden kokonaan uuden lain ohella säädettäväksi muutoksia kolmeen kymmeneen muuhun lakiin. Näistä muutettavista laeista tullitoimintaan liittyy ensinnäkin rikostorjunnasta Tullissa annettu laki (lakiehdotus 8). Sen henkilöllisyyden selvittämistä koskevassa 2 luvun 15 §:ssä oleva viittaus voimassa olevan poliisin henkilötietolain 2 §:ään ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi ehdotettavan uuden poliisin henkilötietolain 2 luvun 3 ja 5 §:iin. Ehdotettavan säännöksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan uusi viittaus vastaisi voimassa olevaa viittaussäännöstä lukuun ottamatta nykyisessä säännöksessä olevaa viittausta havaintotietoihin.

Uusi viittaussäännös oikeuttaa rikostorjunnan tullimiehen käyttämään henkilöllisyyden selvittämisessä vain ehdotettavan poliisin henkilötietolain mukaisia tutkintatarkoituksiin (2 luku 3 §) ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarkoitettuja henkilötietoja. Se, mitä nämä henkilötiedot ovat, on henkilön perustietojen lisäksi määritelty lähinnä vain 2 luvun 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Tämän seikan on ymmärrettävä johtuvan lain tasoisesta rekisteripohjaisesta säätelystä luopumisesta. Toisaalta täällöin vasta ehkä käytännön toiminnan kautta selviää aukottomasti, kattaako uusi viittaussäännös kaikki ne poliisiasiain tietojärjestelmän 10 muuta tietoluokkaa, joita Tulli on voinut käyttää henkilöllisyyden selvittämisessä. Tulli korostaa, että asian tärkeyden vuoksi tätä tulee tarkastella erikseen, jotta henkilöllisyyden selvittämiseen käytettävät Tullin toimivaltuudet eivät heikkenisi nykyisestään.

Toinen Tullin toimintaan vaikuttava muutosehdotus koskee poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 5 ja 6 §:iä (lakiehdotus 28). Ensin mainitun pykälän muutoksella valtakunnallisesta rikostiedusteluyksiköstä säädetään lain tasolla, kun säännöksen nykyimuodon

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

mukaan sellainen on vain 'voitu perustaa'. Tämän osalta Tulli viittaa jäljempänä esitettävään, jonka mukaan matkustajatietyöyksikön tulisi olla PTR-toiminnasta erillinen yksikkö.

Kuten jo edellä on todettu, ehdotettavan poliisin henkilötietolain perusteluiden (mm. s. 74) mukaan uusi laki mahdollistaisi tiedustelutietojen analyysin tilapäistä jatkuvammallakin tavalla. PTR-lain 6 § 1 momentin ehdotettu muutos onkin sopusoinnussa tämän uudistuksen kanssa. Sen sijaan säännöksen yksityiskohtaisista perusteluista olisi poistettava maininta tilapäisistä analyysirekistereistä, joita ei siis enää perustettaisi.

Muutosehdotukset muihin tullitoimintaan liittyviin tai siihen vaikuttaviin säännöksiin näyttäivät olevan lähinnä viittaustyyppisiä tai muuten teknisluonteisia.

Lakiehdotus 2 (laki matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöön panosta)

Yleistä

Ehdotetulla lailla pantaisiin kansallisesti täytäntöön direktiivi matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Direktiivin 18 artiklan 1 kohdan velvoittamana täytäntöönpanoon liittyvä lainsäädäntö on saatettava voimaan viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2018.

Lausuntoajan ollessa kesken Tullin tietoon on tullut, että lakiehdotus 2 annettaisiin ensi tilassa erillisenä, jotta matkustajarekisteridirektiiviä päästäisiin soveltamaan mainitussa määräajassa. Tällöin poliisin henkilötietolaista ja sen aiheuttamista muutoksista muihin lakeihin annettaisiin erillinen hallituksen esitys myöhemmin tänä vuonna.

Tullin kannalta tämä ratkaisu on perusteltu myös, koska PNR-toiminta koskee poliisihallinnon ohella oleellisesti muitakin PTR-viranomaisia.

Muutoin Tulli esittää lakiehdotus 2:n osalta seuraavaa:

Yleisperustelut ym.

Ehdotettavan täytäntöönpanolain nimi, yksityiskohtaiset perustelut ja pykälätekstit

Tullin käsityksen mukaan säädettävän lain nimen tulisi vastata säädettävällä lailla kansallisesti täytäntöön pantavan direktiivin nimeä. Lain nimenä tulisi siis olla *laki matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä*

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetun direktiivin täytäntöönpanosta. Nyt käsillä olevasta lakiehdotuksesta puuttuu direktiivin nimeen sisältyvä maininta PNR –tiedoista. Lisäys olisi tärkeä selkeyden vuoksi, jotta täytäntöönpanolain ei voitaisi tulkita laajentavan direktiivin alkuperäistä tarkoitusta.

Selvyyden vuoksi maininta PNR –tiedoista tulisi olla muuallakin lakitekstissä ja sen perusteluissa niissä paikoissa, joista se nyt puuttuu.

Matkustajarekisteridirektiivin vaikutukset viranomaisten toimintaan

Matkustajarekisteridirektiivin vaikutuksia viranomaisten toimintaan käsittelevään HE –luonnoksen sivun 56 toiseen kappaleeseen tulisi Tullin käsityksen mukaan lisätä seuraava teksti:

”PIU-kokonaisvahvuudesta Tullin henkilöstöosuus on suurin etulinjan operatiivisessa toiminnassa”.

Tulli esittää pohdittavaksi, onko taktisesti järkevää esittää julkisuudessa tarkkoja lukuja tällaisesta sinänsä salassa pidettävästä rikostiedustelutoiminnasta. Lakiehdotusta käsittelevälle eduskunnalle ne voidaan ja tuleekin esittää erikseen käsittelyn aikana.

Samana otsikon alla olisi hyvä käsitellä direktiivin soveltamisen vuoksi lisääntyvää viranomaisten työmäärää ja vaikutuksia voimavaroihin esimerkiksi seuraavasti:

PIU-yksikkötoiminta on nykyisestä poiketen 24h/7 päivää toimintaa, siihen liittyy kansainvälinen tietojenvaihtoaspekti ja tietojen käsittelyyn liittyy aikaisempaa suurempia vaatimuksia, jotka myös ajallisesti lisäävät työmäärää. Tässä valossa nykyiset henkilöresurssit eivät ole mitoitettu uudentyyppiseen toimintaan, vaan vaativat PTR-viranomaisilta lisäpanostuksia, jotta direktiivin velvoitteet pystytään hoitamaan.

Yhteiskunnalliset vaikutukset (HE –luonnos kpl 4.4)

Lakiehdotus 2:n yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevässä yhteydessä sivulla 63 olisi syytä mainita 2. kappaleessa lisäyksenä se, että

”rajat ylittävän törkeän rikollisuuden torjunnan lisäksi PTR-viranomaisilla on niille lainsäädännössä asetettujen tehtävien mukaisesti velvollisuus torjua muutakin yhteiskunnallista vaikuttavuutta omaavaa rikollisuutta myöskin lentoliikenteessä, jota tulee suorittaa vakavan rikollisuuden torjunnan lisäksi. Erityisesti Tullin ja rajavartiolaitoksen rikostentorjuntaprosessi on rakennettu niin, että siihen kuuluu

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

kiinteästi myöskin henkilöiden ja asiakirjojen fyysinen tarkastuselementti”.

Lakiehdotus 2:n yksityiskohtaiset perustelut ja pykälätekstit

Lentoliikenteen harjoittajan velvollisuus toimittaa matkustajarekisteritietoja (4 §)

Pykälän 1 momentin perusteluluonnoksessa (s.105 viimeinen kappale) todetaan, että poliisilla on jo nykyisen poliisin henkilötietolain 3 luvun 13 § 1 momentin 16 kohdan mukainen oikeus saada matkustajatietoja. Tulli esittää, että tähän yhteyteen virkkeen loppuun lisättäisiin toteama:

”Tullilla on vastaava oikeus lain henkilötietojen käsittelystä Tullissa (639/2105) 13 §:n 1 mom:n 1-kohdan nojalla.”

Vastaava lisäys olisi tehtävä yleisperustelujen sivulla 63 viimeiseen tekstikappaleeseen.

Tulli on kiinnittänyt huomiota myös tekstissä samassa yhteydessä olevaan mainintaan siitä, että kyseinen poliisin henkilötietolain säännös (tai Tullinkaan vastaava säännös) koskisi vain yksittäistapauksia. Tämä ei kuitenkaan vastaa nykyisten säännösten todellista sisältöä. Sekä poliisilla että Tullilla on mainittujen säännösten nojalla oikeus saada ennakkoon eri liikennemuotoja koskevia matkustustietoja. On tärkeätä, että oikeus saada näitä tietoja ja oikeus käsitellä niitä näillä viranomaisilla on riippumatta siitä, koskeeko tietojen saanti vain yksittäistä rikostapausta vaiko yleisemminkin rikosten estämistä, paljastamista tai selvittämistä.

Matkustajatietoyksikkö (5 §)

PNR-direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava matkustajatietoyksikkö, jonka tehtävänä on käsitellä direktiivissä tarkoitettuja PNR-tietoja. Ehdotettavan täytäntöönpanolain 5 §:ssä ehdotetaan, että matkustajatietoyksikkönä toimisi poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009, ns. PTR-laki) 5 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen PTR-rikostiedusteluysikkö.

Tullin käsityksen mukaan ja matkustajatietoyksikön muista viranomaisista riippumattomuuden toteuttamiseksi PNR –direktiivin tarkoittaman matkustajatietoyksikön organisatorinen asema tulisi lain tasolla jättää PTR-rakenteesta erilliseksi. PTR –yksiköiden henkilöstö kuuluu valtuuksiensa kannalta lähettäjäviranomaisiin. Sen mukaisesti PTR –yksiköissä toimiva henkilöstö noudattaa myös oman hallinnonalansa henkilötietojen käsittelysäännöksiä.

Laissa tulisi siten todeta selkeästi, että kyseisellä säädettävällä lailla perustetaan PNR-direktiivin tarkoittama matkustajatietoyksikkö, joka sijaitsee

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

esimerkiksi keskusrikospoliisissa taikka poliisihallituksessa. Matkustajatietoyksikön tarkempi sijoittuminen PTR-rakenteeseen - esimerkiksi juuri PTR-rikostiedusteluyksikön yhteyteen - tulisi jättää käytännön tasolla päätettäväksi.

Matkustajarekisteritietojen käsittely (6 §)

Pykälän 3 momentin perusteluiden (sivu 109 kolmas kappale) mukaan matkustajarekisteridirektiivi ja ehdotettava direktiivin täytäntöönpanolaki eivät rajoittaisi muuhun lainsäädäntöön perustuvaa tiedonsaantioikeutta tai tietojen käsittelyä eivätkä tietojenvaihtoa ulkomaanliikenteen matkustajista. Tällaista sääntelyä on muun muassa laissa henkilötietojen käsittelystä Tullissa.

Tulli esittää, että lain tarkoituksesta olla vaikuttamatta muihin säädöksiin perustuviin tiedonsaantioikeuksiin säädettäisiin tulkinnanvaraisuuksien poistamiseksi suoraan lakitekstissä.

Saman pykälän 3 momentin perusteluiden (sivu 110 ensimmäinen kappale) todetaan, että matkustajarekisteridirektiivi ja säädettävä täytäntöönpanolaki asettaisivat liikenteenharjoittajille uuden tiedonluovutusvelvoitteen. Tältä osin tekstiä tulee tarkentaa siten, että ehdotettava laki ei kuitenkaan aseteta liikenteenharjoittajille täysin uutta tiedonluovutusvelvollisuutta, vaan sellainen on liikenteenharjoittajalla on jo nykyäänkin poliisin ja Tullin henkilötietolakien edellä mainittujen säännösten nojalla. Tämä tarkennus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi tekstillä:

”Matkustajarekisteridirektiivi ja direktiivin täytäntöönpanolaki asettaisivat täsmällisemmän ja määritellymmän tiedonluovutusvelvoitteen ilmaliikenteen PNR-tietojen osalta”

Tulli esittää myös harkittavaksi, kuuluisiko tiedonluovutusvelvollisuuden ’uutuutta’ käsittelevä teksti luontevammin lentoliikenteen harjoittajan velvollisuuksia koskevan 4 §:n yhteyteen kuin matkustajarekisteritietojen käsittelyä koskevan 6 §:n perusteluihin.

Lopuksi

Edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen Tulli kannattaa ehdotettua poliisin henkilötietolain muutosta siihen liittyvine muiden lakien muutoksineen. Vastaavasti, tässä lausunnossa esitetyt näkökohdat huomioiden Tulli kannattaa matkustajatietodirektiivin kansallisen täytäntöönpanolain säätämistä muutoin ehdotetussa muodossaan.

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö, Jarmo Orola

16.2.2018

Sami Rakshit
johtaja

Samy Gardemeister
valvontajohtaja

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi